

UTENRIKSDEPARTEMENTET

Notat

Til: Utenriksråden
 Via: Rettsavdelingen
 Fra: Protokollavdelingen
 Saksbeh.: Svenn Bjerkem / Diplomatsesksjonen
 Dato: 08.01.2004
 Saksnr.: 2002 01958-VI

Utenrik.
dokum.

utets
ier

Folkerettslig anerkjennelse av Norge i 1905. Hvilken stat anerkjente Norge først ?

I forbindelse med jubileet for unionsoppløsningen i 2005 er spørsmålet om hvilken stat som først anerkjente Norge i 1905 igjen blitt aktualisert.

1. Innledning

Svensk UD informerte fremmede stater om unionsoppløsningen og kong Oscar IIs abdikasjon fra den norske tronen ved en note 24. oktober 1905. To dager senere 26.10. skrev kong Oscar II sitt abdikasjonsbrev til Stortingets president. Brevet ankom Kristiania 27. oktober. Påfølgende dag telegraferte utenriksminister Løvland til flere stater, herunder Russland, med formell anmodning om å tre i offisiell forbindelse. 29.10. ble et liknende telegram sendt til den amerikanske utenriksminister Elihu Root i Washington, men med det tillegg at det samtidig ble anmodet om at Hjalmar Chr. Hauge kunne fungere som Norges Chargé d'affaires a.i.

2. Svensk anerkjennelse

Det kan argumenteres for at ved Karlstadforhandlingene i august/september 1905, den svenske noten, samt brevet fra kong Oscar II, var Sverige *de facto* den første stat som anerkjente Norge. Løvland sendte den 28.10. en formell anmodning også til Stockholm om å tre i offisiell forbindelse med Sveriges regjering. Svartelegram datert 30.10. fra utenriksminister Wachtmeister ga imidlertid uttrykk for at Sverige ennå ikke var rede til å besvare formelt den norske anmodningen. Først 9.11. ga man på svensk side uttrykk for at man hadde "*beslutit træda i officiell forbindelse med norska regeringen*".

3. Telegram fra St.Petersburg

Mottatt : 30. 10. 1905 kl. 11.15 *Formiddag*¹
 Til : *Le Ministre des Affaires Etrangères*

¹ Nærmere tidspunkt for mottak av telegram fremgår ved manuell påføring av F (formiddag) eller E (ettermiddag) på Rikstelegrafens blanketter.

En réponse à Votre télégramme du 28 courant, j'ai l'honneur, d'ordre suprême de Sa Majesté l'Empereur, d'informer Votre Excellence que le gouvernement Impérial, prenant acte de l'abrogation de l'union entre la Suède et la Norvège, qui lui a été notifiée par la Légation Royale de Suède, reconnaît la Norvège en qualité d'état complètement indépendant dans toute son intégrité territoriale, et se déclare prêt à entrer immédiatement en relations officielles avec la Norvège.

Comte Lamsdorff

4. Telegram fra Washington D.C.

Mottatt : 30. 10. 1905 kl. 11.00 Ettermiddag (dvs. kl. 23.00)

Til : *His Excellency the Minister of Foreign Affairs*

The government of Sweden, through its Legation at Washington having officially informed the government of the United States of the King's renunciation of crown of Norway for himself and his house and his recognition of Norway as entirely separated from Sweden, I shall be pleased to receive Mr. Ch. Hauge as chargé d'affaires of Norway as you requested in your telegram of October twenty nine.

Root

5. Kommentarer

Russland.

I det russiske telegrammet fremkommer den folkerettslige anerkjennelsen av Norge i setningen : "... *le gouvernement Impérial... reconnaît la Norvège en qualité d'état complètement indépendant dans toute son intégrité territoriale*", og ved at man på russisk side er rede til å etablere offisielle forbindelser med Norge straks ("*immédiatement*").

At Russland var det første land som anerkjente Norge underbygges ved at Løvland i Stortingsmøtet tirsdag 31. oktober nevner Russland først i rekken av land som da hadde anerkjent Norge. Løvland la til at Russland allerede hadde bemyndighet sin generalkonsul (Albert Tøttermann) i Kristiania som sin politiske representant i Norge.

USA.

Den amerikanske anerkjennelsen av Norge fremkommer ved en henvisning til den svenske notifikasjonen om kong Oscar IIs abdikasjon og "...*his (Oscar II) recognition of Norway as entirely separated from Sweden...*". Telegrammet avsluttes med et samtykke fra føderale amerikanske myndigheter om å motta Hjalmar Christian Hauge i egenskap av norsk chargé d'affaires a.i. Hauge var allerede stasjonert ved den tidl. svensk-norske legasjonen i Washington.

Det kan opplyses at også andre svarteleggrammer ble mottatt 30. oktober : fra Belgia, Storbritannia, Sveits og Italia.

Konklusjon

Keiserriket Russland var den første stat som anerkjente Norge i 1905.

UTENRIKSDEPARTEMENTET

Notat

Til: Protokollavdelingen
 Fra: Diplomatseseksjonen
 Saksbeh.: Svenn Bjerkem
 Dato: 29.01.2004
 Saksnr.:

Utenriksdepartementets
 dokumentasjonssenter

Anerkjennelse av Norge i 1905.

I forbindelse med jubileet for unionsoppløsningen i 2005 har spørsmålet om anerkjennelse av Norge i 1905 fått aktualitet. Det vises også til notat av 8. ds. om spørsmålet.

1. Innledning

Svensk UD informerte fremmede stater om unionsoppløsningen og kong Oscar IIs abdikasjon fra den norske tronen ved en instruks til sine legasjoner 24. oktober 1905. To dager senere skrev kong Oscar II sitt abdikasjonsbrev til Stortingets president. Brevet ankom Kristiania fredag 27. oktober. Lørdag 28. telegraferte utenriksminister Løvland til en første gruppe stater med formell anmodning om å få tre i offisiell forbindelse¹. Søndag 29. ble et liknende telegram sendt til Washington, og i den påfølgende uken ble ytterligere telegrammer sendt ut.

2. Svensk anerkjennelse

Det kan argumenteres for at ved Karlstadforhandlingene i august/september 1905, den svenske noten, samt brevet fra kong Oscar II, var Sverige *de facto* den første stat som anerkjente Norge. Løvland sendte den 28.10 en formell anmodning også til Stockholm om å få tre i offisiell forbindelse med Sveriges regjering. Men det innkomne svarteleggram datert 30.10 (Jnr. 7328) fra utenriksminister Wachtmeister ga uttrykk for at Sverige ennå ikke var rede til å besvare formelt den norske anmodningen.

3. Innløpte svarteleggrammer til utenriksminister Løvland

Diplomatiske aktstykker i anledning unionsoppløsningen finnes i Riksarkivet i dossier P 10 under tittelen "Norges notifikasjon av unionsoppløsningen 1905 og indtrædelse i offisielle forbindelser med fremmede magter". De mottatte svarteleggrammer på Løvlands henvendelse er arkivert fortløpende etter det tidspunkt de ble registrert mottatt hos Rikstelegrafene i Kristiania. På telegrammene er påført dato og tidspunkt.

Russland	30.10.05	kl. 11.15
Belgia	30.10.05	kl. 11.50

¹ Standardtelegram på fransk lød "L'Union de Norvège avec la Suède ayant été dissoute dont notification a été faite de la part de la Suède, le gouvernement Norvégien est désireux d'entrer aussitôt possible en relations officielles avec ... et espère que le gouvernement ... est d'accord."

Storbritannia	30.10.05	kl. 16.35
Sveits	30.10.05	kl. 18.10
Italia	30.10.05	kl. 20.30
USA	30.10.05	kl. 23.00
Brasil	31.10.05	kl. 12.00

Kommentar : Løvland talte i Stortinget 31. oktober kl 10.00 om formiddagen, jf. Stortingstidende 55. ord. Storting 1905/06, s. 171. Han opplyste om hvilke stater som til da hadde besvart henvendelsene av 28. og 29. oktober. I Stortingstidende nevnes ikke Belgia. Det belgiske telegrammet innkom Rikstelegrafens kl. 11.50 (30.10) og er skrevet ut kl. 13.00 samme ettermiddag. Det fremgår imidlertid av et håndskrevet notat til Stortingsmøtet 31.10 at Belgia opprinnelig var omtalt. Poenget er her at det er sammenfall i rekkefølgen av mottatte telegram (dato og klokkeslett) og kronologisk orden slik det fremstilles av Løvland i Stortingsreferatet.

Et annet faktum er at telegrammet fra Brasil er registrert inn kl. 12.00 mens Løvland talte etter kl.10.00 om formiddagen. En plausibel forklaring kan være at Løvland ble holdt løpende orientert om innkomne telegrammer i en såpass viktig sak i Stortinget, og at han fant det riktig å nevne det brasilianske telegrammet før han faktisk hadde det i hånden.

Tyskland	31.10.05	kl. 19.58
Japan	31.10.05	
Frankrike	01.11.05	kl. 07.40

Kommentar : Det foreligger i samlingen et brev (datert 28.10) fra den franske generalkonsul i Oslo til norske myndigheter med bekreftelse på at den franske regjering hadde mottatt noten fra den svenske legasjonen om unionsoppløsningen. Dette brevet nevner ikke Løvlands telegram med anmodning om å få tre i offisiell forbindelse. Svar fra Paris på Løvlands anmodning kom den 1.11. Generalkonsulens brev er en bekreftelse på mottak av den svenske noten. Dette underbygges av takkebrevet fra Løvland til ministerpresident Rouvier datert 3.11 hvor den norske utenriksministeren forholder seg til telegrammet av 1.11.

Danmark	01.11.05	kl. 13.40
Østerrike-Ungarn	04.11.05	kl. 19.30
Spania	06.11.05	kl. 18.56
Nederland	08.11.05	kl. 16.26
Sverige	09.11.05	kl. 15.30

Kommentar : Den svenske utenriksminister Wachtmeister sendte et telegram til Løvland allerede 30.10. kl. 14.50. Han bekrefter mottak av Løvlands telegram, men legger til : "*Den svenske regeringen har alltid afsett att inträda i officiella förbindelser med Norge, men anser sig midt under pågående ministerkris ej kunna gifva närmare besked*". Endelig svartelegram ble mottatt 9.11 hvor det ble gitt uttrykk for at Sverige hadde "*beslutit träda i officiell förbindelse med norska regeringen*".

Portugal	14.11.05	kl. 08.15
Tyrkia	23.11.05	kl. 23.00
Argentina	24.11.05	kl. 18.50

4. Anerkjennelser mottatt i brev form.

Etter anerkjennelser i telegrams form følger i Riksarkivets dokumentssamling anerkjennelser mottatt pr. brev. Dato for avsendelse og mottak er nødvendigvis forskjellig. Postgangen med båt mellom kontinentene (jfr. Mexico) var lengre enn postgangen i Europa. Til grunn for nedenstående liste har man fulgt journalnummer som indikerer i hvilken rekkefølge de ble mottatt av Løvland. På de fleste brev er også påtrykt dato for mottak i Utenriksdepartementet.

Romania	20.11.05	brev	Jnr. 8544
Hellas	20.11.05	brev	Jnr. 8991
Cuba	20.11.05	brev	Jnr. 9247
Mexico	18.11.05	brev	Jnr. 9344
Uruguay	14.12.05	brev	Mottatt UD 16.01.1906
Egypt	09.12.05	brev	Jnr. 9651
Monaco	23.12.05	brev	Jnr. 9980
Haiti	28.11.05	brev	arkivert kronologisk her
Chile	06.12.05	brev	Mottatt UD 20.01.1906
Panama	28.12.05	brev	Mottatt UD 22.01.1906
Dominikanske rep.	04.01.06	brev	Mottatt UD 31.01.1906
Guatemala	16.01.06	brev	Mottatt UD 12.02.1906
Peru	31.12.05	brev	Mottatt UD 13.02.1906
Persia	31.01.06	brev	Mottatt UD 19.02.1906
Costa Rica	09.02.06	brev	Mottatt UD 05.03.1906
El Salvador	29.01.06	brev	Mottatt UD 07.03.1906
Nicaragua	31.01.06	brev	Mottatt UD 07.03.1906
Honduras	05.02.06	brev	Mottatt UD 07.03.1906
Colombia	22.01.06	brev	Mottatt UD 09.03.1906
China	28.01.06	brev	Mottatt UD 21.03.1906
Bolivia	05.01.06	brev	Mottatt UD 14.05.1906

Listen over stater som var blitt tilstilet notifikasjon omfattet opprinnelig også Siam, Venezuela, Ecuador, Kongostaten, Liberia og Marokko, men disse hadde ikke svart da oversikt ble satt opp våren 1906.

Et håndskrevet aktstykke i Riksarkivets samling konstaterer at enkelte stater var blitt uteglemt : "*Paraguay... burde vel have faaet notifikationen. - Da notifikation er skeet til Egypten, burde kanskje ogsaa Bulgarien været tilskrevet. Bulgarien skal saaledes repræsenteres paa Haagkonferansen, medens Egypten ikke er spurgt.*"

Av de europeiske stater var også Serbia blitt uteglemt : "*Paraguay og Serbien... har dog faaet telegrammer fra kong Haakon ved tronbestigelsen eller efter kroningen.*"

